

İvan BUNİN

- Eşit, - xanımım dedi, - mənə vahimə basır.

Aylı qış gecəsidir, biz cənubdan Peterburqa yolüstü Tambov quberniyasındakı xutorda gecələyirdik, bu evdə yeganə istiliyi olan uşaq otağında yatırdıq. Gözümü açanda lacivərd boyalı alaqranlıqda vərməşlə örtülmüş döşəmə, bəmbəyaz yataq yeri gördüm. Dördkünc pəncərənin üst tərəfindən damın uzuaşağı sallanan, üstünə düşən qırovdan gümsü rəngə çalan saman və küləş çöpü görünürdü. Belə lal sükut və səssizlik qış gecələrində yalnız boş çöllərdə ola bilərdi.

- Sən yatmışan, - narazılığımı bildirən kimi dedi, - amma hey ora-bura daşınır, heç yata bilmirəm...

O, qarşı divarın yanındakı qədim, böyük çarpayıda uzanmışdı. Mən ona yaxınlaşanda sevinc doğuran pıçılı ilə dedi:

- Səni oyatdığım görə məndən incimirsən ki? Həqiqətən hər şeyin yaxşı olduğunu düşünürdüm və nədənsə bir az vahimələndim. Mənə elə gəldi ki, mən sənənlə burda tamam təklik və mənə uşaq illərində olduğu kimi qorxu bürüdü...

O, başını qaldıraraq ətrafı dinlədi.

- Görürsən, necə sakitlikdir? - güclü eşidiləcək səslə soruşdu.

Fikir, xeyal mənə uzaqlara apardı, qarlı çöllərin çəvrəsində hiss etdim özümü, - hər tərəf qış gecələrinin ölü sükutu içindəydi və bu arada yeni il yaxınlaşırdı. Uzun müddəti ki, mən kənddə belə gecələməmişdim və xeyli vaxt olardı ki, öz qadınım ilə belə xoş söhbət etməmişdim! Mən bir neçə dəfə çox az zamanlarda olan əvvəlki sevgilə onun gözlərindən və saçından öpdüm, o da gözlənilmədən, anidən və şiddətli öpüşlərlə yeni sevən qız kimi qarşılıq verdi. Sonra bir anlığa mənim əlimi odlu yanağına sıxıb saxladı.

- Nə gözəl! - ürəkədən gələn bir əminliklə dilləndi. Və bir an susub əlavə etdi: - Bəli, yənə də mənə yeganə yaxın adam sənənsən. Səni sevdiyimi hiss edirsənmi?

Mən onun əlini sıxdım.

- Necə oldu bu? - gözlərini süzdürüb soruşdu. - Belə anlaşılırdı ki, mən sevməyə-sevməyə, sənənlə mənasız yaşayırdıq, sən deyirsən ki, mənə görə dözülməz həyat sürürsən... Lakin daha tez-tez bir-birimizə lazım olduğumuzu görürük. Bu haradan yaranır və nəyə görə, ancaq bəzi hallarda? Yeni ilin mübarək, Kostya! - dedi o. Gülməməyə çalışdı və onun yanağından süzülən bir neçə isti göz yaş əlimin üstə düşdü.

Sonra başını yastığa sıxıb ağıladı və göz yaşlarını tökməsi anladığım qədər ürəyin-cəydi, ona görə ki, üzünü yastıqdan ayırmır, göz yaşları içində gülməyəyə və əllərindən öpdü, sanki bu nəvazişi bir az da uzatmaq istəyirdi. Mən onun saçlarına siqal çəkir, bununla demək istəyirdim ki, səni dəyərləndirirəm, bu göz yaşları, üzüntülərin mənim üçün aydırdır. Mən ötən ilin bu günlərini xatırladım, o vaxt biz, adətən həmişəki kimi bu bayram Peterburqda qarşılıq, mənim-

lə bir yerdə qulluq edənlərin arasında, həmin günü təfərrüatı ilə xatırlamaq istəsəm də bacarmadım və yenidən yaddaşımda dolayan, mənə yoran, rahat buraxmayan fikirləri xatırladım: illər bir-birinə bənzəyir, nizamsız, yeknəsəq, xidmətdə keçən boz günlərlə dolu, ruhi, zehni qabiliyyətin zəifləyir, hər gün, hər həftə, hər ay daha artıq istəklərinin eləcə arzu olaraq qalacağına əmin olursan. Cənub tərəflərdə bir kənddə məskunlaşmaq, arvadın və uşaqlarınla üzümlük təsərrüfatı yaratmaq, əkib-becərmək, yay aylarında dənizə getmək, balıq tutmaq ümidlərin də getdikcə yox olur... Bir il əvvəl Olyanın bayramı birlikdə qarşılıqımız, bizim dostlarımız sayılan insanlara süni, uydurma sevgilə qayğı göstərməsini, onlardan hər birinin zəhmətinə qatılmasını, bəzi gənc qonaqlarımızı güllərlə qarşılıq, yola salmasını, xülya dolu sağlıqlar söyləməsilə Peterburqdakı dərissəq mənzilimizdə necə də o mənə yad və mələhətəz biri kimi təsir

Xutorda yeni il gecəsi

bağışlayırdı...

- Yetər, Olya! - dedim.

- Dəsmal ver mənə, daha mən ağlamıram, - deyib uşaq kimi köks ötürdü, o.

Ay işığında gümsü rəng alan hava axını pəncərədən düz xətt kimi yataq yerimizə düşürdü və qeyri-adi solğun nur saçırdı, qalan hər şey alaqranlıqdaydı və üzərində mənim çəkdiyim papirosun tüstüsü aram-aram burulurdu. Və döşəmədəki toxunma, ay işığında bir az da bəyaz görünən yataq yeri - bütün hər şeydən kənd həyatının, doğma evin rahatlığının şirinliyi duyulurdu...

- Bizim bura gəlməyimizə sevinirsənmi? - mən soruşdum.

- Dəhşətli dərcədə, Kostya, dəhşət sevinirəm! - çox səmimiyyətlə cavab verdi Olya. - Sən yuxuda olanda mən bu barədə düşünürdüm. Fikrimcə, - artıq gülməyəyə deydi, - nikah mərasimini iki dəfə keçirmək lazımdır. Ciddi deyirəm, həyatı yaşayıb, onun çətinliklərini arxada qoyduğum bir adamla bir cəlong altında dayanmaq - bu nə böyük xoşbəxtlikdir! Bütün ömrünü fasiləsiz öz evində, öz küncündə, hardasa hamıdan uzaqda yaşayasan... Mopassanın dediyi kimi: "Doğulasan, yaşayasan və öləsən öz doğma evində".

O, fikrə getdi və yenidən başını yastığa qoydu.

- Bunu Sent-Byev deyib, - düzəliş etdim mən.

- Fərqi yoxdu, Kostya, ola bilsin ki, doğrudan da sənə fikirləşdiyən qədər savadsızam, amma bununla belə tək səni sevirəm... İstəyirsən gəzməyə çıxmaq?

- Gəzintiyyə? Hara?

- Həyatə. Mən sənə gödəkçəni, keçə çəkmələri geyinim... Məgər, sən indi yuxuya gedəcəksən?

Yarım saat sonra biz geyindik və güllə-güllə qarının yanında dayandıq.

- Sən hirsələnmişsən ki? - əllərimdən tutan Olya soruşdu.

Onun mehriban baxışları gözlərimə zilləndi, bu dəqiqələrdə onun sifəti qeyri-adi xoş görünürdü və o, indi kənddəkilər sayağı başına doladığı boz şaldə və onu bəstəboy göstərən yumşaq keçə çəkmələrdə qadın kimi daha lətafətliydə.

Biz dəhlizə çıxdıq, bura zirzəmi kimi qararlıq və soyuq idi, qonaq otağına, zala boylandıq. Zala açılan qarının cırıltısı bütün evə yayıldı, bu boş böyük otağın qararlığında bağcayaya açılan iki hümdür pəncərə bir cüt iri göz kimi görünürdü, üçüncüsü yarırsıq taxta qapaqlarla örtülüydü.

- Au! - deyə, - qarının kandarında dayanan Olya ucadan səsləndi.

- Lazım deyil, - dedim, - yaxşısı budur, bax, gör o tərəf necə gözəldir.

O, sakitləşdi və biz bu qararlıq otaqdan,

daha düz, pəncərədən baxanda bağca yerinə geniş qarlı düz səpələnmiş kol-kos gördük və bu qış gecəsi, bu mənzərənin tən yarırsı evdən bir xeyli aralı kölgədəydi, o biri yarırsı ulduzlu səma altında, ay işığında bəyaz və işıqlıydı. Qəfil bir pişik pəncərənin dabanından yumşaq sıçrayışla ayağımızın yanına düşdü, onun gözləri qızılı-narıncı parıltı saçırdı, mən diksindim, həyəcanlanan Olya pıçılıyla məndən soruşdu:

- Sən tək olsan, burda qorxardınmi?

Mən susdum, bir-birimizə sığınub zal otaqdan qonaq otağına, sonra da ikiqat şüşəli qapısı olan eyvana çıxdıq. Bir vaxtlar tələbəlik illərində kəndə gələndə üstündə yatdığım taxt hələ də yerindəydi. Nahar etmək üçün ailəliklə eyvanda oturduğumuz günləri xatırladım, sanki hər şey dünən olmuşdu... İndi qonaq otağı kif qoxuyurdu, nəm çəkib ağırlaşan divar kağızları qopub sallanırdı... Bu, mənə ağır gəldi, ona görə də keçmiş haqqında düşünmək istəmədim, xüsusi-

Hekayə

lə də bu gözəl qış gecəsinin qonağı olduğumuz bir vaxtda. Burdan baxanda ulduzlu səma altındakı bağca, əl dəyməmiş, toxunulmamış hər qar topası, bəmbəyaz bələkli hər şam ağacı və qarşı tərəfdəki qarlı çöllər qəlbə sakitlik gətirirdi.

Olyanın bağcadan o tərəfdəki xırman yerinə getmək xahişinə cavab kimi bildirdim ki, - xizəkəz orada yeriyə bilməzsən, qurşağa qədər qara batarsan. - Amma vaxt vardı, xırman yerində, yulaf tayasının üstündə yalan olmasın, bütün gecəni keçirədim... Yəqin indi dovsanlar da lap eyvanın qabağına qədər gəlirlər.

Qarının yanından yəndəmsiz şəkildə sallanan divar kağızının bir böyük parçasını qoparıb otağın küncünə tulladım və biz yenidən dəhlizə döndük, böyük tirlərin nizamla düzülüyü dəhlizdən keçib saxtəli havaya çıxdıq. Mən taxta pilləkənin bir yanında oturub papirosu yandırdım. Olya da keçə çəkmələrlə qarı xışıldada-xışıldada qar topası və yığını düşən tərəfə qaçdı və indi ondan geridə qalan uzun daxmanın qara qapısının yanında üzünü solğun, aydınlıq gecəyə sarı tutdu, o daxmada bu mülkün və ətraf yerlərin gözətçisi və bizə bələdçilik edən çarparxan yatmışdı.

- Qızıl xəzinə mənim, qızıl buynuz sənə olsun, bu gecənin aydınlığı! - deyib Olya geniş qarlı həyətdə qız kimi dövrə vurdu. Onun gur səsi havada elə cingildədi ki, bütün ətraf yerləri başına aldı. O, fırlanıb daxmanın gölgəsində qaralan üstü çadırlı at arabasının yanına qədər getdi və onun gedə-gedə söylədiyini çox aydın eşidirdi:

Bu geniş həyatə Tatyanə

Yaxası açıq köynəkdə gəlir,

Aydınlığa güzgü tutur.

Amma qararlıq güzgüdə bir tək

Solğun aydı qəmli-qəmli titrəyir...

- Artıq mən heç vaxt gələcək qismətim, baxtım haqqında nəyə öyrənmək üçün düşünməyəyəm! - Olya bunu deyib təmiz, saxtəli havanı uda-uda, tənənləfəs mənə tərəf gəldi və çox xoşhal böyürmədə oturdu. - Sən yuxuya getməmişsən ki, Kostya? Əzizim, dəyərli dostum mənim, sənə yanaşı oturmaq olarmı?

Artırmanın altından çıxan sarı-qırmızı köpək iri-tüklü quyruğunu bulaya-bulaya, mülayim və sakit bizi yaxınlaşdı. Olya onun boynuna, başına siqal çəkdi, it də ağıllı, həm də müəmmalı gözlərlə ona baxdı.

Mən də insan sifəti kimi solğun gecənin aydınlığına, uzun və qara daxmaya, bəmbəyaz bərq saçan qarlı ətrafımıza baxa-baxa itin soyuq, qalın xəzinə tumarladım və özü-

mə ürək-dirək verə-verə düşündüm: "Həqiqətən də, ola bilməzi artıq hər şey bitdi? Kim bilir, yeni il nə verəcək, mənə?"

- Bax, indi Peterburqda nə var? - Olya əlilə yüngülcə iti özündən aralayıb məndən xəbər aldı. - Nə haqda fikirləşirsən, Kostya? - soruşdu, saxtəda cavanlaşan üzünü mənə yaxınlaşdırıb. - Mənə elə gəlir ki, kişilər heç vaxt yeni ili qarşılıqlar və bütün Rusiyada artıq hamı çoxdan bəri yatır...

Mən söhbəti uzatmaq istəmədim, artıq hava çox soyuq idi, əynimizdəki geyimə-kecimə baxmayaraq, saxtə bizi üşürdü. Bizdən sağa darvazadan qızıl kimi parlayan bəyaz tarlada çılpaq tənək və meynələrin nəzik, quru çubuqları görünürdü, sanki hər şey nağıllardakı kimiydi. Gündüz orda, mən inək leşinin skeletini gördüm, indi də it səsi eşidib qulaqlarını şəkildə: uzaqda söyüldükdən çıxıb parlayan buzlu gölün üstüylə balaca və qara nəşə ötüb getdi, - ola bilsin ki, tülküydü və tam sakitlikdə donub qalan qarın buz tutmuş üstünün çat verməsilə yaranan, sirr kimi qalan o səsi çox çətinliklə sezi- lirdi.

Bu sakitliyi dinləyən Olya soruşdu:

- Bəlkə, biz burda qalaq?

Mən fikrə getdim və dedim:

- Sən necə, darıxmazsan?

Elə bunu dediyim dəqiqələrdə hər ikimiz anladığımız ki, burda heç bir il də yaşaya bilmərik. İnsanlardan, dostlardan uzaqlaşdıq bu qarlı çöllərdən özə heç nə görməmək? Tutmaq ki, təsərrüfat işlərlə məşğul olmaq olar... Bu unudulub, illərlə sahibsiz qalan mülklərdə, bu ucuz-bucaqsız torpaqlarda hansı təsərrüfatı yaratmaq olar? İndi hər tərəfdə belə mülklər var, - yüz verstlik ətrafda bir ev belə yoxdur ki, gözünə adam dəysin. Kəndlərdə olanlar da ac-yalavacdı...

Gec də olsa, biz bərk yuxuya getdik. Obaşdan, yatağımızdan qalxan kimi yola hazırlaşmalı olduq. Pəncərənin qabağından, - divarın o üzündə qarın üst-üstə yığıldığı ciğirə qoşqu atları keçdilər. Olya yarıyuxulu, qəmli-qəmli gülməyəyə; hiss olunurdu ki, bu isti kənd evini tərk etmək ona da ağır gəlir...

"Bu da yeni il! - özlüyümdə fikirləşdim, çadırı qrov tutmuş arabadan boylanıb - qarşıda olan üç yüz altmış beş günü necə yaşayacağımızı düşündüm."

Lakin zıncırovun yolçuları duyğulandıran seyrək-seyrək səslənişi fikrimi qarışdırdı, gələcək haqqında düşünmək o qədər də xoş olmadı. Arabadan ətrafa göz gəzdirdəndə, mən artıq getdikcə daha çox bu düz və qarlı çöldə saxtəli, sisli-dumanlı günün dumanlı gələcəklə aramla qarışan tablosundan və bu yerlərdə boz-bulanıq mənzərədən fərqli bir şey görməkdə çətinlik çəkdim. Qırov basmış atlara çımçıran çarparxan ayaqüstə dayanmışdı, zahirən onun yeni ilə, bu qarlı çöllərə, bizə və özüne də etinasız olduğu görünürdü. O, qalın mahuddan tikilmiş kəndli paltarının cibindən tənəkə çubuğunu çıxardı və bir az sonra soyuq qış havasına maxorka iyi qarışdı. Bu, mənə doğma və xoş olan bir əhval-ruhiyyə oyatdı. Sanki yaddaşımla silkələndilər, xutorla bağlı xatirələrimi oyatdılar. Arabanın küncünə sıxılan, bu soyuqda üşüyan, qar dənələri döymüş uzun kirpiklərini bir-birinə sıxan xanımım ilə aramızda yaranan bir neçə günlük mehribançılıq da mənə mütəəssir etdi. Lakin içimdən gələn bir istəyə boyun əyib bu vəziyyətdə yaranan bihudə ümidlərdən ayrılmağı bacardım və adətən olduğu kimi, şən və qeyri-təbii qışqırdım:

- Atları qov, Stepan, haydı! Gecikirik!

Qabaqda və uzaqlarda artıq teleqraf dirəklərinin nəzərimdə dumanı bürünmüş, anlaşılmaz silueti qaçışdı və zıncırovun seyrək, hərdən də artan sədaları qarşıda mənə gözləyən sevmədiyim, bağlanmadığım mənasız həyat haqqındakı fikir və düşüncələrimin üstünə gəlirdi...

Tərcümə edən: Sükür ŞƏNOL